

Asia: VN/25123/2024-YM-313

Lausuntopyyntö Suomen ennallistamissuunnitelmaluonnoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit ennallistamissuunnitelmaluonnoksesta

Luonnonvarakeskus (Luke) kiittää mahdollisuudesta lausua kansallisesta ennallistamissuunnitelman luonnoksesta. Nostamme yleistasolla esiin kahdeksan pääkohtaa.

1. Luonnos on enemmän strategiapaperi kuin varsinainen suunnitelma, koska se käsittelee asiaa niin yleisellä tasolla. Erityisesti metsäisten luontotyyppien määritelmät ja hyvän tilan kriteerit puuttuvat, jolloin ei voida ottaa kantaa näiden luontotyyppien ennallistamistarpeeseen eikä myöskään ennallistamisen taloudellisiin tai ekologisiin vaikutuksiin. Muiden luontotyyppien osalta perustelut ennallistamisen pinta-alatavoitteiden määrittämiselle olisi syytä tuoda esiin.
2. Vesi- ja maaekosysteemien välistä yhteyttä tulisi painottaa enemmän. Vesi- ja meriluonnon tila on vahvasti riippuvainen valuma-alueilla ja maaekosysteemeissä toteutettavista toimista. Suunnitelmaluonnoksen toimenpiteissä vesiluonnon tavoitteet jäävät osin irrallisiksi toimista, jotka koskevat maankäyttöä, soita, metsiä, kosteikkoja ja maatalousalueita. Metsäluontotyyppien poisjättäminen yhteenvedosta jättää puutteelliseksi myös vesistöjen tavoitteiden arvioinnin.
3. Turvepeltoja koskeva osio perustuu lähinnä kahteen vaihtoehtoon: aktiivisen viljelyn jatkamiseen tai tuotannosta poistettujen peltojen vettämiseen. Suunnitelmassa tulisi arvioida myös välimuotoisten ratkaisujen, kuten kosteikkoviljelyn roolia ennallistamisasetuksen toimeenpanossa. Kosteikkoviljely voisi lieventää ruoantuotannon ja vettäamisen välistä ristiriitaa.
4. Ennallistamissuunnitelmassa tulisi arvioida, muodostavatko nykyiset ohjelmat ja strategiat (Helmi-, METSO-, Ahti- ja Nousu-ohjelmat sekä vesien- ja merenhoidon suunnitelmat ym.) uskottavan ja riittävän toimeenpanopolun ennallistamissuunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi. Samalla tulisi arvioida, kuinka paljon kukin ohjelma tuottaa ennallistamisasetuksen edellyttämiä

pinta-ala-, tila- tai lajistohyötyjä sekä kuinka suuri osa tavoitteista jää näiden jo olemassa olevien ohjelmien ulkopuolelle.

5. Ennallistamissuunnitelmassa tulisi arvioida vapaaehtoiseen toimeenpanoon liittyvät mahdollisuudet ja riskit sekä niihin varautumisen keinot. Samalla tulisi määritellä, mitkä toimenpiteet ovat maanomistajille aidosti vapaaehtoisia ja mitkä eivät. Tulisi myös pohtia, missä määrin ennallistamissuunnitelman toimeenpanoa voidaan pitää vapaaehtoisena, jos metsä- ja luonnonsuojelulainsäädäntöön lisätään uusia suojeltavia luontotyyppiejä tai metsälainsäädännöllä ohjataan metsänkäsittelytoimia luontotyypeillä.

6. Suunnitelmassa tulisi täsmentää, missä ekosysteemeissä ja tavoitteissa joustoja sovelletaan ja kuinka suuri osa tavoitteiden saavuttamisesta perustuu niihin. On myös arvioitava, palvelevatko joustot kustannustehokkuutta vai kunnianhimon vähentämistä ja vaarantavatko ne ekologisten tavoitteiden saavuttamisen. Kustannustehokkuudella tulisi tarkoittaa mahdollisimman suuren ekologisen hyödyn saavuttamista käytettävissä olevilla resursseilla, ei pelkästään kustannusten minimointia, sillä jäsenvaltioiden velvollisuus koskee ennen kaikkea ekologisia tuloksia.

7. Suunnitelmassa tulisi arvioida, miten seurannan tuottamaa tietoa hyödynnetään jatkotoimenpiteiden suunnittelussa. Mitä tapahtuu, jos seuranta osoittaa, ettei tavoitteisiin päästä vapaaehtoisin toimin? Tätä tulisi arvioida erityisesti niiden elinympäristöjen osalta, joiden ennallistamispotentiaali sijaitsee suurelta osin yksityismailla.

8. Ennallistamissuunnitelman keskeinen haaste on talous ja rahoitus, joita voidaan arvioida eri näkökohdista ja eri aikaväleillä. Varsinaisten toteuttamiskustannusten lisäksi tulisi arvioida asetuksen välilliset vaikutukset eri toimialoille ja kansantalouteen. Olennaista on myös arvioida ennallistamisasetuksen hyödyt ja sen toteuttamatta jättämisestä aiheutuvat, nk. tekemättömyyden kustannukset, jotka voivat realisoitua vasta pitkällä aikavälillä.

- Teknisenä yksityiskohtana nostamme esiin myös, että sivulla 14 viitataan kaupunkiekosysteemien kohdalla liitteeseen 3, joten liitteen tulisi olla myös nähtävillä.

**Kommentit luontotyyppien ja lajien tilan parantamisen tavoitteisiin (artiklan 4 tavoitteisiin vastaaminen) /
Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 3)**

- Suoluontotyypeille esitettyjä toimenpiteitä tulisi tarkentaa, jotta niiden vaikuttavuutta voitaisiin arvioida luontotyyppien kannalta luotettavasti. Missä määrin suunnitelma mahdollistaa Etelä-Suomen uhanalaisimpien rehevien suoluontotyyppien pinta-alan lisäämisen ja tilan paranemisen? Esitetyt pinta-alatavoitteisiin liittyvät joustot laaja-alaisilla ja yleisillä suotyypeillä ovat

perusteltuja, mutta joustojen vaikutukset uhanalaisimpien luontotyyppien suojeluun ja ennallistamiseen pitäisi tuoda selkeämmin esiin.

- Menettelytapa, jossa metsäluontotyyppejä koskevat pinta-alat ja tavoitteet tarkennetaan ja konkretisoidaan komission kanssa käytävien keskustelujen sekä tietopohjan täydentymisen myötä, on perusteltu. Vasta silloin voidaan arvioida, kuinka merkittäviä muutoksia metsäluonnon tilassa tavoitellaan, samoin kuin miten toimenpiteet voidaan rahoittaa ja mitkä ovat niiden vaikutukset yhteiskuntaan. Metsien suuren pinta-alan vuoksi luontotyyppien rajaukset ja tavoitteet vaikuttavat keskeisesti luonnon tilaan ja ennallistamisen taloudellisiin vaikutuksiin.
- Pienvedet: Kuvaus puuttuu. Ennallistamista koskevat tavoitteet, toimenpiteet ja seuranta tulisi kuvata samassa yhteydessä muiden luontotyyppien kanssa. Nyt pienvedet näkyvät hajautetusti esim. Helmi-ohjelman lisätavoitteissa sekä Metsähallituksen monikäyttömetsien pien- ja virtavesikunnostuksissa. Purojen, norojen, lampien ja pienten järvien merkitys luonnon monimuotoisuudelle ja ekologiselle kytkeytyneisyydelle olisi esitettävä näkyvämmiin.
- Sivu 9 (Taulukko 1): Perusteet eri luontotyyppien pinta-ala-arvioille tulisi avata suunnitelmassa.
- Artikla 4 (luontotyyppejä koskevat poikkeukset): Suunnitelmassa esitetään poikkeuksen käyttöönottamista karujen ja humuspitoisten järvien osalta. Näiden luontotyyppien kohdalla tulisi korostaa valuma-alueilla toteutettavien toimien merkitystä, koska niiden tilaan vaikuttavat valuma-alueilta tuleva kuormitus, hydrologiset muutokset ja maankäyttö. Poikkeuksen käyttö ei saisi heikentää valuma-alueilla toteutettavia ennallistamistoimia tai kuormitusta vähentäviä toimia.
- Lajien elinympäristöt: Suunnitelmassa tulisi esittää tarkemmin, mitä lajiryhmäkohtaisia lisätoimenpiteitä aiotaan luontotyyppien ennallistamisen lisäksi toteuttaa, millä perusteella niiden tarve arvioidaan ja miten toimenpiteiden vaikuttavuutta seurataan. Erityisesti sisävesi- ja virtavesilajien osalta tulisi kuvata, miten vesieliöiden elinympäristöjen laatu, määrä ja kytkeytyneisyys paranevat suunnitelman toimeenpanon seurauksena.
- Artikla 13. Myös Suomi voisi osallistua tavoitteeseen istuttaa kolme miljardia puuta. Erityisesti vesistöjen rantavyöhykkeille kohdennetuilla istutuksilla voidaan tukea vesistöjen ennallistamista, vahvistaa rantavyöhykkeiden ekologista tilaa ja vähentää vesistöihin kohdistuvaa kuormitusta. Istutuksissa tulisi suosia sekapuustoisuutta ja painottaa erityisesti lehtipuiden käyttöä monimuotoisuus- ja vesiensuojeluhyötyjen vuoksi.

**Kommentit meriekosysteemien ennallistamistavoitteisiin (artiklan 5 tavoitteisiin vastaaminen) /
Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luvut 2-3)**

- Vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden tulisi toteutua täysimääräisesti, mikäli halutaan saavuttaa ennallistamisasetuksen tavoitteet Itämeren luontotyyppien osalta. Näiden luontotyyppien tila riippuu pitkälti maalla tapahtuvista toimenpiteistä, kun taas suoria ennallistamistoimia voidaan tehdä vain pienillä alueilla ja näiden toimien tuloksellisuus kytkeytyy maalla tehtäviin toimenpiteisiin.

Kaupunkiekosysteemialueiden rajauksiin liittyvät kommentit / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 3)

- Ei kommentoitavaa

Kommentit jokien ennallistamistavoitteisiin (artiklan 9 tavoitteisiin vastaaminen) / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 3)

- Kohta 3.4 (Artikla 9 jokien luonnollisen kytkeytyneisyyden ja jokiin liittyvien tulvatasanteiden luonnollisten toimintojen ennallistaminen): Vapaana virtaavien jokien ja poistettavien kohteiden taustatiedot tulisi avata.

Kommentit pölyttäjäkantojen ennallistamistavoitteisiin / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 3)

- Ei kommentoitavaa

Maatalousindikaattoreiden valintaan ja turvemaan määritelmään liittyvät kommentit / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 3)

- Kohta 3.6 (Artikla 11 maatalouden ekosysteemien ennallistaminen): Turvepeltoja koskeva toimeenpanopolkua tulisi selkeyttää. Suunnitelma näyttää nojaavan merkittävästi vapaaehtoisuuteen ja tuotannosta poistuvien ja joustalojen hyödyntämiseen, ja on epäselvää, riittävätkö nämä keinot artiklan tavoitteiden saavuttamiseen.
- Suunnitelmassa tulisi esittää, kuinka suuri ennallistamisvelvoitteen piirissä oleva turvepeltoala on, mitkä ovat vuosien 2030, 2040 ja 2050 tavoitealat ja kuinka paljon vettä tavoitteiden saavuttaminen edellyttää. Lisäksi tulisi tuoda esille, kuinka keskeisessä roolissa joustot ovat turvepeltoja koskevien velvoitteiden toimeenpanossa ja missä määrin niiden käyttö on ylipäättään mahdollista. Joustojen vaikutus tavoitteiden saavuttamiseen tulisi niin ikään arvioida.
- Suunnitelmassa esitetty kansallinen määritelmä maatalouskäytössä olevalle ojitetulle orgaaniselle maaperälle (40 cm paksu turvemaa) tulisi avata ja sen vaikutukset tarkastella. Suunnitelmassa tulisi myös avata, miten tämä määritelmä vaikuttaa ennallistamistarpeeseen, kustannuksiin tai asetuksen tavoitteiden saavuttamiseen.

Metsäindikaattoreiden valintaan liittyvät kommentit / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 3)

- Artiklan sisältö on ennallistamisen näkökulmasta mielekäs, koska siinä edellytetään metsäekosysteemien monimuotoisuuden tilaa kuvaavien indikaattorien kehityksen suuntaamista myönteiseksi. Sääntely tukee ennallistamisen seurantaan ja tavoitteiden arviointia, kunhan käytettävät indikaattorit ovat ekologisesti relevantteja ja luotettavasti mitattavissa.

Kommentit heikentämättömyysvelvoitteen kansallisen toimeenpanon ja joustavaan soveltamiseen.

Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto luku 6. Heikentämättömyysvelvoitteen kansallista toimeenpanoa valmistellaan erillisessä lakihankkeessa (<https://ym.fi/hankesivu?tunnus=YM022:00/2025>), josta järjestetään oma erillinen lausuntokierros valmistelun edetessä.

- Ennallistamissuunnitelmassa tulisi varmistaa, että heikentämisvelvoitteen soveltamisala on selkeä, eikä ekologisesti merkittäviä hankkeita jää tarkastelun ulkopuolelle. Myös kooltaan pienet hankkeet voivat aiheuttaa merkittäviä paikallisia tai kumulatiivisia vaikutuksia esimerkiksi vesistöihin. Yleisen edun mukaisten hankkeiden osalta velvoitteena tulisi olla luontotyyppeihin kohdistuvien vaikutusten täysimääräinen lieventäminen, koska se vahvistaisi sääntelyn yhdenvertaisuutta ja hyväksyttävyyttä eri toimijaryhmien näkökulmasta
- Suunnitelmassa tulisi myös selventää, milloin heikentämättömyysvelvoite on maanomistajalle vapaaehtoinen. Taustatiedoissa korostetaan toimeenpanon vapaaehtoisuutta ja sitä, ettei suunnitelma vaikuttaisi omaisuudensuojaan. Samalla kuitenkin pohditaan metsälain ja -asetuksen (toimenpide 34) sekä luonnonsuojelulain (toimenpide 37) täydentämistä siten, että metsätaloustoimia rajoitettaisiin luontotyyppien esiintymillä suojelualueiden ulkopuolella. Tämä viittaa siihen, ettei toimeenpano olisi kaikilta osin vapaaehtoista.
- On ennakoitavissa, että vapaaehtoinen ekologinen kompensatio ei yksin riitä heikentämättömyysvelvoitteen toteutuskeinoksi. Velvoittavuus haitan aiheuttajalle onkin perusteltua, jos sen avulla voidaan varmistaa, etteivät hyvitystoimet kohdistu jonkun muun tahon (esimerkiksi yhteiskunnan) hoidettavaksi. Velvoittavuuden tulee olla myös ennakoitavaa: toimijoiden on tiedettävä jo hankesuunnittelun alkuvaiheessa, milloin kompensatio voi tulla kyseeseen ja millainen hyvitys on ekologisesti hyväksyttävä.

Kommentit toimenpideluonnoksista

Kommentit erityisesti luontotyyppi ja lajitavoitteita (artikla 4) sekä jokien vapauttamista (artikla 9) tukeviin toimenpiteisiin / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 4)

- Toimenpide 3 (Soiden tilan parantamisen kokonaissuunnitelma): Toimenpiteen osalta jää epäselväksi, missä määrin ennallistamissuunnitelma mahdollistaa erityisesti Etelä-Suomen rehevien suotyyppien lajiston luonnontilan riittävän parantamisen.
- Toimenpide 9 (Vieraslajitoimenpiteet): Ennallistamissuunnitelmassa tulisi arvioida vieraslajikasvien ja -eläinten aiheuttamat haitat ja torjuntatarpeet sekä maa- että vesiekosysteemeissä. Lisäksi on tunnistettava, että nykyiset resurssit eivät riitä kattamaan torjuntatarpeita edes kaikkein herkimmillä luontotyypeillä ja suojelualueilla. Ilmaisun "perinnebiotoopeilla, metsissä sekä rannikolla" sijaan muotoilu voisi olla: "erityisesti niillä

luontotyypeillä ja elinympäristöissä, joissa vieraslajit uhkaavat merkittävästi luonnon monimuotoisuutta".

- Toimenpidekokonaisuus 23: Jokiesteiden poistamisen priorisointiperusteisiin tulisi vapautettujen jokikilometrien lisäksi sisällyttää myös saavutettava ekologinen hyöty, kuten virtavesilajien elinympäristöt ja lajien elinkiertojen palautuminen. Artiklan 9 toimenpiteet tulisi kytkeä nykyistä selvemmin artiklan 4 lajien elinympäristöjä koskeviin tavoitteisiin. Lisäksi tulvasanteiden luontaisten toimintojen ennallistamiseksi tulisi jo alkavalla ennallistamiskaudella laatia aikataulutettu ohjelma tulvaniittyjen, tulvametsien, kosteikkojen ja jokien lateraalisen kytkeytyneisyyden palauttamiseksi.

Kommentit erityisesti meri- ja vesiekosysteemien (artikla 5) ennallistamista tukeviin toimenpiteisiin / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 4)

- Ennallistamissuunnitelmassa tulisi osoittaa selvemmin, miten vesienhoidon toimenpiteet edistävät artiklojen 4 ja 5 luontotyyppi- ja lajitavoitteita sekä artiklan 9 kytkeytyneisyystavoitteita, ja koota nämä toimet yhtenäiseksi sisävesien ennallistamisen kokonaisuudeksi. Erillinen sisävesien ennallistamistoimenpide parantaisi tavoitteiden näkyvyyttä, vahvistaisi artiklan 4 toimeenpanoa ja loisi selkeämmän perustan toimenpiteiden seurannalle ja vaikuttavuuden arvioinnille.
- Artikla 4:n ja 5:n toimenpiteiden yhteyteen tulisi lisätä selkeä kirjaus siitä, että valuma-alueilla toteutettavat toimenpiteet, kuten soiden ennallistaminen, metsätalouden vesiensuojelu, maatalouden ravinnekuormituksen vähentäminen, kosteikkojen rakentaminen ja valuma-alueiden vesienhallinta, ovat keskeisiä myös sisävesien ja Itämeren luontotyyppien tilan parantamisessa ja vaelluskalojen elinympäristöjen ennallistamisessa.
- Toimenpide 11 tulisi nimetä "Vesien- ja merenhoidon suunnitelmien toteuttaminen täysimääräisesti". Vesipuitelidirektiivin mukainen hyvä ekologinen tila on ennallistamisasetuksen tavoitteiden ja Itämeren luontotyyppien tilan paranemisen edellytys (artikla 5). Koska suoria ennallistamistoimia voidaan toteuttaa vain pienillä alueilla, tulokset riippuvat maalla tehtävistä toimista. Nykyinen toimeenpanon ja rahoituksen taso ei riitä tavoitteiden saavuttamiseen.

Kommentit kaupunkiekosysteemialueiden kaupunkivihreää ja latvuspeittoa lisääviin toimenpiteisiin (artikla 8) / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 4)

- Toimenpiteessä 15 tulisi huomioida myös vesistöjen tuomat hyödyt. Kaupunkipurojen monimuotoisuushyödyistä on jo Suomessakin esimerkkejä.

Kommentit erityisesti pölyttäjäkantojen ja maatalousekosysteemien ennallistamista tukeviin toimenpiteisiin (artiklat 10 ja 11) / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 4)

- Toimenpide 26. Suunnitelmaan tulisi sisällyttää myös ratkaisuja, joissa vedenpintaa voidaan nostaa samalla kun alue säilyy tuotannollisessa käytössä. Esimerkiksi kosteikkoviljely ja muut vedenpinnan nostoon perustuvat ratkaisut voisivat tarjota keinon yhdistää ilmasto-, monimuotoisuus- ja vesistöhyödyt sekä lisätä pinta-alaa, jolla artiklan 11 tavoitteita voidaan käytännössä toteuttaa.

Kommentit erityisesti metsäekosysteemien ennallistamista tukeviin toimenpiteisiin (artikla 12) / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 4)

- Esitetyt toimenpiteet tukevat metsäindikaattoreiden tilan parantamista ja toimenpiteiden käytäntöön viemistä.

Kommentit tietopuutteiden ja seurantavelvoitteiden täyttämiseksi ehdotettuihin toimenpiteisiin / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 4)

Otamme tässä kohdassa kantaa sekä seurantavelvoitteisiin (Luku 4.8) että lainsäädäntötarpeisiin (Luku 4.7). Lainsäädännölle (Luku 4.7) ei lausuntorungossa ollut osoitettu erillistä kohtaa.

- Luku 4.8, toimenpide 45 (VESTY-järjestelmän kehittäminen artikla 9 toimeenpanoa ja raportointia varten): Nykyinen seuranta- ja raportointipohja on puutteellinen, joten sisävesiä koskevan tietopohjan kehittämiseen tulisi lisätä konkreettiset tavoitteet pienvesien inventoinneille, virtavesien esteellisyystiedon täydentämiselle, ekologisen kytkeytyneisyyden arvioinnille sekä ennallistamistoimien ekologisen vaikuttavuuden seurannalle.
- Luku 4.7, toimenpide 34 (Selvitykset metsälain ja -asetuksen sekä metsätuholain muutostarpeista). Selvitykseen metsätuholain päivittämisestä tulisi ottaa mukaan myös metsäpaloalueet ja niiden käsittely tilanteissa, joissa häiriöaloihin kohdentuu metsätuholain mukainen puiden poistamisvelvoite.
- Toimenpiteet 38-40 (Muut lainsäädännön kehittämistarpeet): Kalatalousvelvoitteita koskeva toimenpide tulisi sisällyttää suunnitelmaan. Kalatalousvelvoitteiden päivittäminen on keskeinen keino parantaa vaelluskalojen elinympäristöjä ja jokien ekologista kytkeytyneisyyttä sekä vahvistaa ennallistamisasetuksen tavoitteiden toimeenpanoa käytännössä. Erityisen tärkeää on kalatalousvelvoitteiden päivittämisprosessin sujuvoittaminen ja avoimuuden lisääminen sekä kustannusvastuun kohdentaminen aiheuttaja maksaa -periaatteen mukaisesti.

Kommentit suunnitelman kustannuksiin ja rahoituspohjaa koskeviin toimenpiteisiin / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 5)

Kommentoimme tässä yhteydessä kustannusten lisäksi myös Lukua 9, Ennallistamissuunnitelman vaikutukset, jolle ei lausuntopohjassa ollut erillistä kenttää.

- Toteuttamiskustannusten (Taulukko 4) lisäksi tulisi arvioida välilliset vaikutukset eri toimialoille ja kansantalouteen. Luonnonvarakeskuksen arvion mukaan metsäisten direktiiviluontotyyppien ennallistamisen (4 artikla) ja metsien tiettyjen rakennepiirteiden lisäämisen (12 artikla) vaikutukset arvonlisäykseen voivat merkittävästi ylittää suunnitelmassa esitetyt toteuttamiskustannukset. Vaikutusten suuruus riippuu kuitenkin valittavien toimien laajuudesta sekä siitä, lisäävätkö ne suojelua vai mahdollistavatko myös metsätalouskäytön.
- Taulukon 4 mukaan metsäekosysteemien toimenpiteillä ei ole kustannusvaikutuksia yksityissektorille. Toimenpiteessä 27 esitetään kuitenkin mm. säästöpuiden lisäämistä ja mahdollisesti pysyvää suojelua, toimenpiteessä 34 selvitetään tietynlaisten metsänkäsittelytapojen sisällyttämistä osaksi metsälakia, ja toimenpiteissä 34 ja 37 esitetään luontotyyppien suojelun vahvistamista metsä- ja luonnonsuojelulain mahdollisilla muutoksilla. Jos metsänkäsittelyjä koskevia uusia kirjauksia tulee metsälakiin tai uusia metsäisiä luontotyypppejä tulee suojelun piiriin, suunnitelmassa tulisi huomioida, että ne ovat velvoittavia ja niistä tulee käyttörajoitusten kautta kustannuksia myös yksityissektorille.
- Taulukossa 3 tulisi eritellä, kuinka suuri osa maatalouden toimenpidekokonaisuuden 24-26 kustannuksista kohdistuu turvepeltoihin, pölyttäjiin ja muihin monimuotoisuustoimiin ja kuinka suuri osa voidaan toteuttaa nykyisillä tai kehitettävillä CAP-toimenpiteillä. Taulukossa 4 rahoitusta ei eritellä toimenpiteittäin tai turvepeltojen osalta. Siten on vaikea arvioida, mikä osa esitetyistä kustannuksista on aidosti uutta lisärahoitustarvetta ja mikä osa perustuu jo olemassa oleviin rahoitusmekanismeihin tai niiden uudelleen kohdentamiseen.
- Taulukoissa 3 ja 4 tai niiden yhteyteen valmistelluissa erillisissä liitteissä tulisi kertoa, mistä kustannukset ylipäättään muodostuvat (suunnittelu, luvat, toteutus, seuranta) ja miten ne on laskettu.

Luku 9. Ennallistamissuunnitelman vaikutukset:

- Ennallistamissuunnitelman taloudelliset hyödyt tulisi arvioida joko tässä tai jo kustannusten yhteydessä. Työllisyshyötyjen lisäksi ennallistamisella on taloudellista hyötyä ilmastonmuutoksen lisäämien riskien (myrskyt, tuholaiset, kuivuus, tulvat, metsäpalot) torjunnassa ja ylipäättään ekosysteemien tilan ja resilienssin paranemisen kautta. Näihin liittyen tutkimustietoa tulee jatkuvasti lisää.
- Taloudellisten hyötyjen arviointiin tulisi liittää myös tarkastelu tekemättömyyden seurauksista maa- ja metsätaloustuotantoon ja eri ekosysteemeihin. Esimerkiksi vesistöjen jatkuva kuormitus, kutualueiden liettyminen, vaelluskalakantojen hitaampi elpyminen sekä kunnostustoimien heikompi vaikuttavuus, mikäli valuma-alueiden paineita ei vähennetä.

- Lukuun 9.4 (Yhteiskunnalliset vaikutukset) tulisi lisätä kuvaus valuma-alueitoimien hyödyistä sisävesille ja vaelluskaloille, esimerkiksi: "Valuma-alueilla toteutettavat toimenpiteet, kuten soiden ennallistaminen, maatalouden ravinnekuormituksen vähentäminen, metsätalouden vesiensuojelu ja kosteikkojen rakentaminen, parantavat virtavesien vedenlaatua, vähentävät kutualueiden liettymistä sekä vahvistavat vaelluskalojen lisääntymis- ja poikastuotantoalueiden laatua. Samalla ne lisäävät vaellusesteiden poistamisesta saatavia ekologisia hyötyjä."

Tämän lausunnon valmisteluun osallistuivat Lukessa myös:

Esa Huhta,

Erja Huusela,

Terho Hyvönen,

Matti Hyyrynen,

Meri Kallasvuori,

Hanna Kekkonen,

Matleena Kniivilä,

Aku Korhonen,

Kari T. Korhonen,

Sanna Kuningas,

Leena Kärkkäinen,

Pauliina Louhi,

Kristiina Lång,

Antti Mutanen,

Sakari Sarkkola,

Ekaterina Shorokhova,

Tiina Tonteri,

Sannakajsa Velmala,

Esa-Jussi Viitala

Tolvanen Anne
Luonnonvarakeskus